

TEMATICKÉ OKRUHY OTÁZEK K MAGISTERSKÉ STÁTNÍ ZÁVĚREČNÉ ZKOUŠCE Z UČITELSTVÍ ZEMĚPISU PRO ZÁKLADNÍ ŠKOLY

Okruhy otázek státní závěrečné zkoušky z předmětu zeměpis se skládají ze dvou částí, které odpovídají skladbě předmětů studia. Okruhů je celkem 20 – každý okruh obsahuje otázku A a B.

A. Okruhy z didaktiky geografie

B. Okruhy z regionální a environmentální geografie (tento okruh zahrnuje 10 minut na prezentaci odborného obsahu otázky a 5 minut na prezentaci kurikulárních souvislostí). U otázek 3 a 8 si student losuje jeden z desíti makroregionů (podle Anděl et al., 2019).

Relativní otevřenost otázek dává studentům prostor zapojit svoji kreativitu a představit vlastní pojetí výuky zeměpisu na základní škole. Výběr příkladů a modelových regionů je v kompetenci zkoušeného. Po vylosování okruhu je možné příklady a modelové regiony konzultovat se členy zkušební komise.

V rozpravě k okruhům očekáváme:

1. Zdůvodnění významu geografie pro řešení dané problematiky a pro chápání dnešního světa.
2. Prokázání schopnosti implementovat odborně zaměřené okruhy do výuky zeměpisu na základní škole s ohledem na požadavek progresu ve výuce od 6. do 9. ročníku.
3. Aplikaci příkladů z regionální geografie na různé hierarchické úrovně.
4. Utváření příležitostí k rozvíjení mapových a geoinformačních dovedností u žáků.

Příprava i odpovědi probíhají s využitím **atlasu, digitálních zdrojů dat** a vlastního **portfolia**. Studenti tím prokazují dovednost pracovat s materiály, které samostatně vypracovali v průběhu studia.

Student na úvod komisi představí:

1. Stručnou osnovu otázky, kde vymezí odborný obsah a jeho strukturu.
2. Seznam literatury použité při studiu.
3. Seznam map.

K úspěšnému vykonání státní závěrečné zkoušky je třeba zodpovědět obě části otázky s hodnocením A až E. **Hodnocena je:**

věcná správnost: student prokáže základní znalost souvisejících vědních oborů, vč. odborné terminologie; vyjádření studenta jsou podložena studiem odborné literatury a zkušenostmi z odborné výuky i z praxe; při zodpovídání otázky pracuje s atlasem a vlastním portfoliem;

profesní dovednosti: student aktivně aplikuje své znalosti do výuky zeměpisu dle zadání; s využitím vlastního portfolia a s oporou o *Standard kvality profesních kompetencí studenta* prokáže učitelskou způsobilost;

ústní projev: student výstižně a věcně správně odpovídá na položené otázky, drží se zadání; formuluje klíčové myšlenky souvisle a uspořádaně; vede dialog se členy komise; vyjadřuje se kultivovaně s ohledem na skutečnost, že bude vykonávat profesi učitele.

Časový průběh zkoušky: 25 minut příprava na oba okruhy, 25 minut na odpovědi.

V případě integrované státní závěrečné zkoušky v plánu **maior** jsou uvedené otázky ze zeměpisu integrovány s [otázkami z pedagogiky a psychologie](#). Časová dotace zkoušky 40 minut.

Otázky jsou platné od 1. 9. 2022, s aplikací od jarního semestru 2023.

Číslo	Okruh k odborné rozpravě	Literatura ¹
1	A. Na příkladu vybraného tematického celku učiva vysvětlíte, v čem spočívá spor mezi teorií a praxí geografického vzdělávání.	Butt (2019)
	B. U vybraného kraje Česka popište jeho přírodní podmínky a jejich vliv na rozmístění obyvatelstva a ekonomických aktivit.	<i>Dnešní svět – Česko, 2018/2019(5–6)</i>
2	A. Vysvětlíte, v čem spočívá geografické myšlení. Na příkladu vybraného tematického celku učiva prokažte, jak geografické myšlení žáků rozvíjíte v praxi.	Lambert (2017)
	B. Popište výhody a nevýhody vyplývající z polohy, tvaru a velikosti Česka, stručně popište historický vývoj území dnešního Česka.	<i>Dnešní svět – Česko, 2018/2019(5–6); Česká republika: školní atlas pro ZŠ a víceletá gymnázia (2020)</i>
3	A. Stručně popište obsah a vysvětlíte účel a hlavní myšlenky Mezinárodní charty geografického vzdělávání.	<i>International Charter on Geographical Education (2016)</i>
	B. Vymezte a charakterizujte zadaný makroregion. U vybraného modelového státu makroregionu popište jeho přírodní podmínky a jejich vliv na rozmístění obyvatelstva, ekonomických aktivit a politický vývoj.	Anděl et al. (2019)
4	A. Charakterizujte a zhodnoťte pojetí a strukturu geografických vzdělávacích obsahů v RVP ZV.	RVP ZV (2021)
	B. Na konkrétních příkladech vysvětlíte různé přístupy k vymezení makroregionů světa.	Anděl et al. (2019)
5	A. Na příkladu vybraného tematického celku učiva vysvětlíte požadavek progresu v geografickém vzdělávání.	Taylor (2017)
	B. Vysvětlíte pojem krajina. Uveďte definice krajiny, popište základní vlastnosti krajiny, jejich vzájemné vztahy, diferenační faktory a hierarchické systémy.	Kolejka (2014)
6	A. Vysvětlíte, v čem spočívá koncept udržitelnosti a na příkladu vybraného tematického celku učiva prokažte možnosti integrace environmentální výchovy do výuky geografie.	Morgan (2017)
	B. Zdůvodněte na modelovém regionu Česka vliv člověka na krajinu a životní prostředí.	Kolejka (2014); CENIA (n.d.)
7	A. Na příkladu vybraného tematického celku učiva vysvětlíte teorii i praktické možnosti využití globálního (rozvojového) vzdělávání ve výuce geografie.	<i>Strategie GRV 2018–2030 (2019); Education for sustainable development goals: Learning objectives (2017)</i>
	B. <u>Praktická otázka</u> : Představte s využitím PC na konkrétních příkladech datové a mapové zdroje využitelné ve výuce globálních rozvojových a environmentálních témat.	Individuální výběr zdrojů

¹ Všechny tituly jsou dostupné ve studovně PdF MU nebo v e-zdrojích.

8	A. Na příkladu vybraného tematického celku učiva vysvětlíte teorii i praktické možnosti začlenění konceptu místa do výuky geografie.	Freeman & Morgan (2017)
	B. Vymezte a charakterizujte zadaný makroregion. U vybraného modelového státu makroregionu popište jeho přírodní podmínky a jejich vliv na rozmístění obyvatelstva, ekonomických aktivit a politický vývoj.	Anděl et al. (2019)
9	A. Na příkladu vybraného tematického celku učiva vysvětlíte teorii i praktické možnosti využití různých výukových metod ve výuce geografie.	Bustin (2017)
	B. Vymezte vybraný region Evropy. U vybraného modelového státu popište jeho přírodní podmínky a jejich vliv na rozmístění obyvatelstva, ekonomických aktivit a politický vývoj.	Anděl et al. (2019)
10	A. Na příkladu vybraného tematického celku učiva vysvětlíte teorii i praktické možnosti inkluze a diferenciací v geografickém vzdělávání.	Hughes & McDuff (2019); Ferretti (2017)
	B. Vymezte polární oblasti a srovnajte Arktidu a Antarktidu s ohledem na jejich specifika (příroda, ekonomika, objevování, politické souvislosti).	Böhm (2019)
11	A. Vysvětlíte systém organizace zeměpisné olympiády, specifikujte možnosti přípravy učitele a žáka na soutěž, popište konkrétní postup přípravy školního kola.	Kučerová (2016); Krtičková & Jelen (2021)
	B. Vymezte vybraný region Evropy. U vybraného modelového státu popište jeho přírodní podmínky a jejich vliv na rozmístění obyvatelstva, ekonomických aktivit a politický vývoj.	Anděl et al. (2019)
12	A. Na příkladu vybraného tematického celku učiva vysvětlíte teorii i praktické možnosti využití Bloomovy taxonomie kognitivních cílů ve výuce geografie.	Rawlings Smith (2017, s. 267–270); Ferretti (2017, s. 169–173)
	B. <u>Praktická otázka:</u> S využitím portfolia představte pět textů (povinně po jednom: vědecký, popularizační, zpravodajský, a další 2 volitelné z jakéhokoliv relevantního zdroje) reagujících na aktuální dění ve světě a obhajte možnosti jejich využití ve výuce geografie.	Individuální výběr zdrojů
13	A. Na příkladu vybraného tematického celku učiva vysvětlíte teorii i praktické možnosti hodnocení žáků ve výuce geografie.	Weeden (2017)
	B. Na příkladu ze socioekonomické geografie vysvětlíte vliv globalizace na život člověka v různých regionech.	Lambert (2021, s. 162–163)
14	A. Na příkladu vybraného tematického celku učiva vysvětlíte teorii i praktické možnosti využití terénní výuky v geografickém vzdělávání.	Svobodová et al. (2019, s. 9–14); Widdowson (2017)
	B. Na příkladu z místa bydliště doložte, jaké nástroje a metody má geografie k analýze a řešení vybraných problémů.	Gomez & Jones (2010)

15	A. Představte zdroje, s jejichž využitím je možné připravovat výuku geografie, charakterizujte jejich obsah, zhodnoťte jejich kvalitu a navrhněte vybraná kritéria pro jejich hodnocení.	Rayner (2017)
	B. Doložte na příkladu, jak může rozdílný přístup k přírodním zdrojům vést ke konfliktům. Vysvětlete, jak toto téma zakomponujete do výuky geografie.	Individuální výběr zdrojů
16	A. Na příkladu vybraného tematického celku učiva vysvětlete teorii i praktické možnosti začlenění badatelsky orientovaných přístupů do výuky geografie.	Roberts (2017)
	B. S využitím portfolia představte geografickou charakteristiku Jedovnicka.	Hofmann et al. (202x)
17	A. Na příkladu vybraného tematického celku učiva vysvětlete teorii i praktické možnosti využití geoinformačních technologií ve výuce geografie.	Fargher (2017); Mísařová et al. (2021)
	B. <u>Praktická otázka:</u> Vytvořte v GIS libovolnou tematickou mapu pro zvolený region Česka a průběžně komentujte její tvorbu. Zobrazená data vhodně interpretujte. Charakterizujte možnosti využití vytvořené mapy ve výuce geografie.	Individuální výběr zdrojů
18	A. Na příkladu konkrétních výzkumů charakterizujte možnosti využití výsledků výzkumu v geografickém vzdělávání pro plánování, realizaci a hodnocení výuky geografie.	Puttick (2017)
	B. Vysvětlete základní formy a hlavní principy strategického a krajinného plánování v Česku a zdůvodněte jeho důsledky pro rozvoj regionů. Charakterizujte jejich legislativní ukotvení, úroveň plánování, řešené otázky, výstupy plánování, a formy prezentace výsledků.	MMR (n.d.); Kolejka (2013, s. 254–296)
19	A. Charakterizujte klíčové dovednosti a možnosti dalšího vzdělávání učitelů geografie.	Hill & Jones (2017)
	B. <u>Praktická otázka:</u> S využitím PC představte na konkrétních příkladech digitální zdroje dat na úrovni Česka a jejich využití pro hodnocení stavu a změn v krajině.	Individuální výběr zdrojů
20	A. Charakterizujte nejdůležitější etapy historického vývoje geografického vzdělávání.	Řezníčková (2015, s. 260–270); Turkota et al. (1980, s. 25–35)
	B. Charakterizujte aktuální pozici Česka ve světových integračních seskupeních na pozadí historického vývoje.	<i>Dnešní svět – Česko, 2018/2019</i> (5–6); <i>Česká republika: školní atlas pro ZŠ a víceletá gymnázia</i> (2020)

Seznam literatury:

- Anděl, J., Bičík, I., & Bláha, J. (2019). *Makroregiony světa: nová regionální geografie*. Karolinum.
- Böhm, D. (2019). *A jako Antarktida: pohled z druhé strany*. Labyrint.
- Bustin, R. (2017). Teaching a good geography lesson. In M. Jones (Ed.), *The handbook of secondary geography* (s. 134–149). GA.
- Butt, G. (2019). Bridging the divide between school and university geography – ‘mind the gap!’ In H. Walkington, J. Hill, & S. Dyer (Eds.), *Handbook for teaching and learning in geography* (s. 31–45). Edward Elgar Publishing.
- CENIA (n.d.). *Zpráva o životním prostředí ČR*. <https://www.cenia.cz/publikace/zpravy-o-zp/>
- Česko: školní atlas pro ZŠ a víceletá gymnázia (2020). Kartografie Praha.
- Dnešní svět – Česko*, 2018/2019(5–6).
- Education for sustainable development goals: Learning objectives* (2017). UNESCO. unesdoc.unesco.org/in/rest/annotationSVC/DownloadWatermarkedAttachment/attach_import_82603519-4d73-431c-9324-8e0dcc1b6b1e?_=247444eng.pdf&to=68&from=1
- Fargher, M. (2017). GIS and other geospatial technologies. In M. Jones (Ed.), *The handbook of secondary geography* (s. 244–259). GA.
- Ferretti, J. (2017). Differentiation. In M. Jones (Ed.), *The handbook of secondary geography* (s. 166–181). GA.
- Freeman, D., & Morgan, A. (2017). Place and locational knowledge. In M. Jones (Ed.), *The handbook of secondary geography* (s. 260–275). GA.
- Gomez, B., & Jones III, J. P. (Eds.). (2010). *Research methods in geography: A critical introduction* (Vol. 6). John Wiley & Sons.
- Hill, J. & Jones (2017). Professional development. In M. Jones (Ed.), *The handbook of secondary geography* (s. 278–291). GA.
- Hofmann, E., Svobodová, H., Knecht, P. (Eds.). (202x). *ZE0154 Integrovaná terénní výuka – Jedovnice. Pracovní listy a studijní materiály*. Katedra geografie PdF MU.
- Hughes, A., & McDuff, N. (2019). Inclusive teaching and learning practices in geography. In H. Walkington, J. Hill, & S. Dyer (Eds.), *Handbook for teaching and learning in geography* (s. 168–182). Edward Elgar Publishing.
- International Charter on Geographical Education* (2016). CGE. <http://www.igu-cge.org/charters/>
- Kolejka, J. (2013). *Nauka o krajině: geografický pohled a východiska*. Academia.
- Kolejka, J. (2014). *Nauka o krajině: pro studující geografie magisterských učitelských oborů*. Masarykova univerzita.
- Krtičková, K., & Jelen, J. (2021). Jak na školní kolo zeměpisné olympiády? *Geografické rozhledy*, 31(1), 36–37.
- Kučerová, S. (2016). Strategický marketing geografického vzdělávání: příklad „firmy“ Zeměpisná olympiáda. *Informace ČGS*, 35(1), 26–46.
- Lambert, D. (2017). Thinking geographically. In M. Jones (Ed.), *The handbook of secondary geography* (s. 20–29). GA.
- Lambert, D. (2021). *Spolu to zvládneme: zeměpis*. Slovart.
- Mísařová, D., Svobodová, H., Mašterová, V., Durna, R., Hercík, J., Šimáček, P., Švédová, H., & Kubíček, P. (2021). *Koncepce rozvoje geoinformačních dovedností ve výuce na základních a středních školách*. Masarykova univerzita. <https://munispace.muni.cz/library/catalog/book/2145>

- MMR (n.d.). *Strategie regionálního rozvoje ČR 2021+*. <https://mmr.cz/cs/microsites/uzemni-dimenze/regionalni-rozvoj/strategie-regionalniho-rozvoje-cr-2021>
- Morgan (2017). Teaching geography for sustainability. In M. Jones (Ed.), *The handbook of secondary geography* (s. 92–105). GA.
- Puttick, S. (2017). Researching geography education. In M. Jones (Ed.), *The handbook of secondary geography* (s. 292–305). GA.
- Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. (2021). MŠMT.
- Rawlings Smith, E. (2017). Post-16 geography. In M. Jones (Ed.), *The handbook of secondary geography* (s. 260–275). GA.
- Rayner, D. (2017). Resources. In M. Jones (Ed.), *The handbook of secondary geography* (s. 150–165). GA.
- Roberts, M. (2017). Planning for inquiry. In M. Jones (Ed.), *The handbook of secondary geography* (s. 150–165). GA.
- Řezníčková, D. (2015). Didaktika geografie: proměny identity oboru. In I. Stuchlíková, T. Janík (Eds.), *Oborové didaktiky: vývoj, stav, perspektivy* (259–288). Masarykova univerzita.
- Strategie GRV 2018–2030* (2019). MZV.
[https://www.mzv.cz/file/3418207/Strategie GRV 2018 2030.pdf](https://www.mzv.cz/file/3418207/Strategie_GRV_2018_2030.pdf)
- Svobodová, H., Mísařová, D., Durna, R., Češková, T., Hofmann, E. (2019). *Koncepce terénní výuky pro základní školy. Na příkladu námětů pro krátkodobou a střednědobou terénní výuku vlastivědného a zeměpisného učiva*. (2019). Masarykova univerzita.
<https://munispace.muni.cz/library/catalog/book/1238>
- Taylor, L. (2017). Progression. In M. Jones (Ed.), *The handbook of secondary geography* (s. 40–47). GA.
- Turkota, J., Fričová, H., Charvát, J., Papík, M., Šupka, J., & Wahla, A. (1980). *Základy všeobecné didaktiky geografie*. SPN.
- Weeden, P. (2017). Assessing geography. In M. Jones (Ed.), *The handbook of secondary geography* (s. 182–197). GA.
- Widdowson, J. (2017). Fieldwork. In M. Jones (Ed.), *The handbook of secondary geography* (s. 228–243). GA.